

Reactie op de internetconsultatie Wijziging van de grondwet ter invoering van constitutionele toetsing

Als Vijverberg Advocaten en Adviseurs dragen wij graag bij aan de internetconsultatie Wijziging van de grondwet ter invoering van constitutionele toetsing. De versterking van de rechtsbescherming van burgers wordt als één van de doelen van dit wetsvoorstel genoemd. Wij vragen ons echter af in hoeverre dit wetsvoorstel dat doel daadwerkelijk kan bereiken.

Dit wetsvoorstel houdt in essentie in dat het toetsingsverbod uit artikel 120 van de Grondwet deels wordt opgeheven, in de zin dat de rechter wetten in formele zin voortaan zal kunnen toetsen aan de klassieke grondrechten uit het eerst hoofdstuk van de Grondwet. Het doel is om meer rechtsbescherming te bieden aan burgers wat betreft hun grondrechten. Op dit moment kan de rechter op basis van artikel 94 van de Grondwet wetten echter al toetsen aan internationaalrechtelijke bepalingen met rechtstreekse werking, zoals sommige bepalingen uit het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM). Veel van die rechtstreeks werkende bepalingen betreffen de (bescherming van) klassieke grondrechten. Op die bepalingen wordt ook veelvuldig een beroep gedaan door burgers in bijvoorbeeld gerechtelijke procedures. De gemiddelde burger weet deze bepalingen dus goed te vinden. In de Memorie van Toelichting (MvT) wordt weliswaar meerdere keren genoemd dat sommige grondrechten uit de Grondwet een bredere werking hebben dan bepalingen uit verdragen, maar hier wordt slechts één voorbeeld van genoemd. Verder lezen wij in het wetsvoorstel dat de toeslagenaffaire een belangrijke impuls is geweest om na te denken over het (deels) afschaffen van het toetsingsverbod. De rechterlijke toetsing aan internationale en Europese mensenrechten zou momenteel onvoldoende zijn om in dit soort gevallen adequate rechtsbescherming te bieden. Wij betwijfelen echter of dit wetsvoorstel de gewenste rechtsbescherming dan kan bieden. De rechtszaken van gedupeerden van de toeslagenaffaire liepen vaak stuk op het rechterlijk oordeel dat wetten in formele zin niet kunnen worden getoetst aan het evenredigheidsbeginsel. Dit beginsel staat niet in de Grondwet. In de MvT wordt ook uitdrukkelijk genoemd dat het wetsvoorstel niet beoogt om het mogelijk te maken dat de rechter wetten toetst aan algemene rechtsbeginselen en (ander) ongeschreven recht, zoals het ongeschreven evenredigheidsbeginsel. Dit wetsvoorstel zou het dus niet mogelijk maken voor rechters om wetten te toetsen aan het evenredigheidsbeginsel. Dat maakt het twijfelachtig of gedeeltelijke afschaffing van het toetsingsverbod, als dit destijds het geval was geweest, een verschil had kunnen maken voor gedupeerde ouders. Om dit soort misstanden in de toekomst zo veel mogelijk te voorkomen lijkt het ons daarom effectiever om het evenredigheidsbeginsel als waarborg op te nemen in formele wetten dan om het toetsingsverbod van artikel 120 van de Grondwet deels af te schaffen.